

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

Орган Саюза савецкіх пісьмнікаў Беларусі, Краўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, Міністэрства кінематографіі БССР і Камітэта па справах культуры-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР

№ 47 (642)

Субота, 22 лістапада 1947 года.

Цана 50 кап.

ВЫБАРЫ ў МЯСЦОВЫЯ СОВЕТЫ ДЭПУТАТАў ПРАЦУЮЊАХ

Шырока разгарнулася выбарчая кампанія па выбарах у мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных нашай рэспублікі. Створаны і прыступілі да работы выбарчыя камітэі. Вялікая армія агітатараў па прыкладу мінулых выбараў распачала агітацыйную работу па прадпрыемствах, у калгасах, ва ўстановах і па месцу жытэрства выбаршчыкаў. У клубах, бібліятэках, дамах культуры і хатах-чытальнях арганізуюцца фота-выстаўкі і вітрны, у якіх адлюстроўваюцца дасягненні Савецкай Беларусі, асобных абласцей і раёнаў у справе пасляваеннага будаўніцтва, выкананне пяцігадовага плана аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі, павышэнне вытворчасці прамы і ўдзельна-ўраджайнасці калгаснай вытворчасці, стварэнне вітрны агітацыйнай, марксісцка-ленінскай і мастацкай літаратуры. У Саюзе савецкіх пісьмнікаў БССР створаны агітацыйныя. Пісьмнікі-агітатары прыступілі да работы з выбаршчыкамі. Складзена некалькі пісьменніцкіх бригад для выступлення перад працоўнымі Мінска і абласных цэнтраў рэспублікі. Адна з такіх бригад ужо праводзіць сваю работу сярод выбаршчыкаў г. Бабруйска. Распачалі таксама работу агітацыйныя ў тэатрах і другіх мастацкіх установах рэспублікі.

У хуткім часе пачнецца вылучэнне кандыдатаў у дэпутаты абласных і раённых Саветаў дэпутатаў працоўных, якое будзе праводзіцца на аснове несакрупулёзнага Сталінскага блока камуністаў і беспартыйных, які атрымаў у ўсіх мінулых выбарах бліскучую перамогу.

Працоўныя Савецкай Беларусі, як і працоўныя ўсіх рэспублік Савецкага Саюза, рыхтуюцца да выбараў, цесна згуртаваныя вакол слаўнай большавіцкай партыі, партыі, якую яны лічаць сваім правадырар, разам і на чале з якой яны прайшлі саўмы трыццацігадовае шлях сацыялісцічнага будаўніцтва, шлях барацьбы, выпрабаванняў, эканамічных, культурных і вясельных перамог. Камуністычная партыя выступае і на гэтых выбарах у цесным блоку з беспартыйнымі, бо ў такім блоку ўважлівацца непарушына маральна-палітычна адзінства ўсяго савецкага народа.

Камуністы і беспартыйныя, «жывучы ў умцаванні магчымасці нашай краіны, разам авалі і правалі кроў на франтах у імя свабоды і велічы нашай Радзімы, разам кавалі і выкавалі перамогу над ворагамі нашай краіны» (Сталін).

Рыхтуючыся да выбараў, савецкія людзі прыводзяць на сабе ўсе новыя і новыя абавязальнасці ў сацыялісцічным спаборніцтве па ўдзельна-ўраджайнасці эканомікі краіны, па хутчэйшаму залучэнню рая, які быў нанесены вайной. Патрыятычны пачы працоўных горада Леніна, узрушвае на сабе абавязальнасці выканаць пасляваенную пяцігодку ў чатыры гады, знайсці сілы гарачы водгук у сэрцах усіх працоўных БССР. Адзінаднае падтрыманне пачына ленаградцаў—яшчэ адно яркае свідэржанне патрыятызма савецкіх людзей, магучага дэманстрацыя падтрымкі паліты нашай партыі, накіраванай на хутчэйшае палітычнае добрабыту працоўных горада і вёскі.

Выбарчая кампанія стаіць перад работнікамі літаратуры і мастацтва, перад усім мастацкай інтэлігенцыяй Савецкай Беларусі задачы яшчэ больш цеснага аднава мастацтва з народам. Пісьмнікі, артысты, кампазітары і мастакі ў дні падрыхтоўкі да выбараў павінны магчыма засяць бівачь спрод выбаршчыкаў, фоткамі шчырага і ўхвалявага мастацкага слова, лепшымі ўзорамі музычнага і выяўленчага мастацтва дапамагаць працоўным яшчэ больш глыбока ўсведаміць сутнасць савецкага дэмакратызма, глыбіню і шчыраўдую народнасць палітыкі партыі Леніна—Сталіна.

Неабходна, каб партыйныя арганізацыі і ўся грамадская творчыя саюзы, тэатры, мастацкія устаноў зрабілі ўсё, што ад іх залежыць, для таго, каб унесці найбольшы ўклад у выбарчую кампанію.

Выборы ў мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных, з'яўляючыся надзвычай адказнай, грамадска-палітычнай кампаніяй, патрабуюць ад найвай інтэлігенцыі самага актыўнага ўдзелу ў іх правядзенні. Няма сумнення, што беларускія савецкія пісьмнікі і дзеячы мастацтва сваім плёнчым удзедам у выбарчай кампаніі будучы садзейнічаць новай бліскучай перамозе Сталінскага блока камуністаў і беспартыйных.

Н. І. ГРАШЧАНКАў—ПРЭЗІДЭНТ АКАДЭМІІ НАВУК БССР

Нікалай Іванавіч Грашчанкаў агульным сходам Акадэміі навук аднагалосна выбраны прэзідэнтам Акадэміі навук БССР. Віцэ-прэзідэнтамі Акадэміі навук БССР выбраны Лупіновіч Іван Сцяпанавіч і Міхкевіч Канстанцін Міхайлавіч (Якуб Колаз), акадэмікам-сакратаром—Мандура Мікалай Фірмавіч.

У члены прэзідыума выбраны—Нікольскі Мікалай Міхайлавіч, Брафоеў Барыс Сячаславіч і Ляонаў Вацлаў Антонавіч.

МЫ ІДЗЕМ ДА КОМУНІЗМА

Аркадзь Куляшоў

Кожны, хто слухаў доклад таварыша Молатава, зроблены ім на ўрачыстым паседжанні Маскоўскага Савета 6-га лістапада 1947 года, ганарыцца савецкім народам, Усеаўскай камуністычнай партыяй большавікаў — авангардам чалавечтва, якое ідзе да лепшай свая будучыні, да камунізма. Мільёны людзей усю свету з узаўвасаўнасцю і непахіснай верай паўтараюць прадзвіжныя словы таварыша Молатава: «Мы жывем у такі век, калі ўсе дарогі вядуць да камунізма».

Гэтых слоў е вырасціць са свядомасці народаў някія чорныя тылы капіталісцічнай рэакцыі, бо пад словам гэтым надасілася сама гісторыя.

У дні трыццацігоддзя Вялікага Кастрычніка кожны савецкі чалавек думаў аб тым, што зроблена ім за мінулы час і што павінна быць зроблена для таго, каб набыць поўную перамогу камунізма. Перадвы работчы на прадпрыемстве браў асабісты абавязальнасці, каб дагэту выканаць пяцігадовы план. Ен ведаў, што калі ім раней тэрміну будучы выкананы ўсе нормы, якія ён павінен выканаць за гэты год, ён тым самым наблізіць гэтую перамогу. Аб тым, каб даць дзяржаве больш хлеба, думаў перадавы калгаснік. І работчы, і калгаснік, і савецкі інтэлігент — усе думалі аб адным, аб той дарозе ў жыццё, якая вядзе да камунізма. Кожны думаў, як прайсці па гэтай дарозе з такой прагай да карысных спраў, з такім імкненнем, каб з усімі разам прайсці ў камунізм як мага хутчэй.

Кожны адчуваў сэрцам, што ішла дарога ў яго вмя, што толькі на ёй вядзе ён шчасце свае, сваіх дзяцей і ўнукаў, што, ідучы па гэтай дарозе, сабавіцка чалавечтва вечнай галечы, хвароб, вайны і, як выніка ўсёго гэтага — свайго вымірэння. Кожны ведаў: дзеля таго, каб з пакалення ў пакаленне перадаваць думку, каб яны нармальна фізічна і разумова развіваліся, павінен быць знішчаны капіталізм, які яшчэ ў калісцы адмае ад дзяцей матчына малако, не шукае прымяненні сонца ў іхных вокны, рына кладзе на іх твары рысы старасці.

У барацьбе з капіталізмам камунізм перамагае. Каб сцвердзіць гэтую думку, даволі згадзіць перамогу, якую атрымаў савецкі народ у гады Айчынай вайны. Гэтая перамога — яскравае свядчэнне таго, што краіна сацыялізма і ў эканамічных і ў вясельных адносінах вывадзіла вые бюаспрэчынныя перавагі над капіталізмам. Перамагае камунізм і на фронце ідэалагічным, і ў прыватнасці, на фронце літаратуры.

«Недзяг лічыць выкладковасцю... ка-жа тав. Молатаў, — што цяпер лепшым творы літаратуры належаць яму пісьмніцкай, якія адчуваюць сваю непарушную ідэюную сувязь з камунізмам. У нашай краіне камунізм уздымае да натхнёнай працы, да гераічнай барацьбы за Радзіму, да высокай ідэальнай творчасці. Савецкі пісьмнік павінен быць перадавы чалавек свайго часу. У наш час па праву перадавы людзямі лічацца камуністы. Таму зусім зразумела, што пісьмнік павінен быць і ў пераконаных і ў сваім асабістым жыцці камуністам. Быць камуністам — гэта значыць метаю свайго жыцця і творчасці лічыць лабудову камунісцічнага грамадства. Быць камуністам азначае для пісьмніка быць марай свайго ў камунісцічнай будучыні, з вышнім гэ-»

Яна МАЎР

БССР і... УРУГВАЙ

процэнту англічан, немцаў, швейцараў—агульным лікам 74 т. чалавек.

А Беларусь у гэты час мела ўжо сваю многагазавую гісторыю, нацыянальна-ўраўнаважанае (у два разы большую за ўругвайскую), адзіны беларускі народ (у трыццаць разоў большы за «ўругвайскі») са свайой мовай, культурай, сваімі нацыянальнымі традыцыямі.

Такім чынам, гісторыя не дае ніякіх падстаў паважанаму ўругвайцу ганарыцца перад БССР сваёй «дзяржаўнасцю».

Але гэта было даўно. Можна цяпер ўругвай «ператнаць» Беларусь? Паглядзім.

Адзіным «дасягненнем» ўругвая можна лічыць тое, што цяпер там не ў 30 разоў меней народу, як у нас, а толькі ў 5 разоў. Бо за гэты час туды панахалала з усёго свету шмат шукальнікаў шчасця. Аднак і цяпер, у параўнанні з БССР, ўругвай застаецца нязначнай «дзяржавай». А калі параўнаем усё іншыя паказальнікі, то прыздэцца прызнаць яго і зусім карлікам, які нават на сваіх нагах трымацца не можа.

Якая гэта «самастойная дзяржава», калі на адзін яе банк прыпадае 10 чужаземчых банкаў, калі 90% чыгунак належыць інашчэйшым дзяржавам?

Як і еце гадоў назва, багачце ўругвая на 90% складаецца з жывёллагадзіў,

нашага часу надпярэдаўвае інтэрэсам агульнаграмадскім, і характар яго маюць новыя камунісцічныя якасці, якасці актыўнай дзейнасці, самаадданасці любімага і калгасніка, так і да дзейнасці пісьмніка. Кожная справа патрабуе самаадданасці, а творчая дзейнасць пісьмніка — нават самаахварнасці. Ен павінен стаіць да сваёй справы з самаахварнасцю не меншай, чым самаахварнасць чэскага пісьмніка-камуніста Фучыка, які перад тварам смерці стварыў для будучы пакаленняў свой «Рэпартаж з пален на шы». Ішчыму аб сваёй смерці, Фучык мараў быў у камунізме, у сваім смерці. Ен бачыў сваю перамогу, і яго смерць ператварылася ў бесмерце спра-ва, за якую ён змагаўся. У тако-ж бесмерце павінен ператварыцца і словы мастака нашага часу. Гэта значыць, што ён павінен з такой верай і пераконанасцю пісаць аб сваіх ідэалах, каб у чытача не было і цені сумнення ў тым, што мастак гэтых прыняць смерць за свае ідэалы гэта-ж мужна і непахісна, як прыняў яе камуніст Фучык.

Такое веры ў чытача пісьмнік можа дасягнуць, праграмаваўшыся выданам правіла: «Шчы так, як жывеш, і жыць так, як піша». Калі пісьмнік дбае аб выхаванні пакаленняў у камунісцічным духу, патрабуе ад людзей высокай ідэальнасці, любі да працы, чыстага ўзаемаадносінаў, сумленнасці, гэта значыць, што дзеля таго, каб награванні яго, акрэслены ў яго творах, былі пераканаўчымі для чытача, ён сам павінен «жыць так, як піша», ён сам раней за ўсё павінен вымахаць сабе ў духу сваіх ідэалаў.

У савецкага пісьмніка не павінна быць разыходжання паміж творчасцю і асабым жыццём. Калі ў сваіх творах пісьмнік уладвае людзей працы і любоў да працы, гэта значыць, што ён сам павінен любіць працу; калі ён спывае аб дружбе паміж людзьмі, значыць, ён у сваім жыцці павінен сам падаваць прыклад такой дружбы; калі ён вахпаецца гераізмам Зоя Касмадзям'янскай ці Алега Кашавага, гэта значыць, што ён павінен быць падрыхтаваны, каб гэта-ж мужна, як Зоя Касмадзям'янская і Олег Кашаў, аддаць жыццё за Радзіму. Менавіта так жаў, так пісаў і так прыняў смерць вядомы савецкі пісьмнік А. Гайдар. Калі творца нашага часу прытрымліваецца гэтых правілаў, у яго зусёды знаходзіцца свежыя словы, вообразы, фарбы для выяўлення праз творчасць сваіх камунісцічных ідэалаў таму, што яны яму блізкія, ён жыве імі сам і само ягонае жыццё з'яўляецца прыкладам для людзей. І надворот, калі ў пісьмніка, дзякуючы недахопу характару, ці па іншых якіх прычынах, ёсць разыходжаны паміж творчасцю і жыццём, дык творы такога пісьмніка глыбока не ўхваляюцца чытача, чытач абавязкова адчуе ў іх калі не фальш, дык інертнасць, абываюнасць, адсутнасць аргінальнасці і свежасці. Між іншым, гэтым тлумачыцца і такая а'ва, калі пісьмнік, напісаўшы першую ўдалую кнігу, з'яўшаўшы ў ёй свайго свежы ар-

гінальным голае, у далейшым глыбока готы голае, і наступныя кнігі, якія з'яўляюцца з-пад яго пера, не хваляюць больш ні чытача, ні літаратурную грамадскасць. Першую сваю кнігу пісьмнік напісаў аб тым, як ён жыў, аб чым ён мараў, што яго хвалявала. Але, напісаўшы такую кнігу, ён, аднак, пачаў жыць шчыра, не так, як ён пісаў у кнізе. Можна быць, яму ўскрыжыла галаву першая літаратурная спроба, і ён пакінуў працаваць над сабою, пакінуў цікавіцца жыццём у раейнай прагай, пачыў, што ён ужо ўсёго дасягнуў у жыцці. Магчыма, але такіх адносінаў да творчасці адразу-ж даюць сабе знаць. Такі пісьмнік, трапішы ў коле дробных абывальскіх інтэрэсаў, гэтым самым выносіць сабе прысуд, як творцу.

Пісьмнік павінен жыць высокім інтэрэсам народа, пільна прыглядацца да навакольнага жыцця, штодзёна сачыць за яго рухам, думаць аб яго а'вазах і працаваць, сачыць гэтыя а'вазы і працы ў іх развіцці, думкай забігаць наперад. Кожная а'вава раней, чым стаць значнай падзеяй, як і ўсе ў жыцці, развіваецца. Пісьмнік павінен бачыць пачатак а'ваў, іх развіццё. А'вава, якая стала агульнавядомай падзеяй, не павінна прыходзіць да яго нечакана, не павінна здзіўляць яго. У гэтым сакрэт газетных вершаў Маякоўскага, напісаных на надзвычай тэму з поўным мастацкім зарадам.

Падзея, на якую пісаў свой верш Маякоўскі для чарговага нумару газеты, не з'яўлялася для пэста нечаканай. Ен аб гэтай падзеі думаў, перажываў яе яшчэ тады, калі сачыў за яе развіццём. Калі-ж яна стала агульнавядомай, у пэста адразу знайшліся для яе адпаведныя мастацкія сродкі. Гэтыя рысы савецкаму пісьмніку неабходны як паветра, бо яны даюць яму магчымасць актыўна ўключыцца ў штодзёнае жыццё, весті вострую барацьбу з ворагам, ісці заўсёды наперад падзеі.

Каб набыць такіх якасці, пісьмніку неабходна перш за ўсё трымаць жывую сувязь з жыццём, быць у гучым жыцці свайго народа. Другая неабходная ўмова творчасці, якая дапамагае правільнае разбірацца ў працэсах жыцця, гэта тэарэтычныя веды. Пісьмнік павінен даскаваць ведаць перадавую філасофію нашай эпохі—марксізма, ведаць творы Маркса, Энгельса, Леніна, Сталіна. Марксізм-ленінізм яркімі прамінямі асвятляе для творчасці не толькі падзеі сучаснасці, але робіць дасягненні і дасягненні камунісцічнага заўтра. Без погляду ў заўтра, без перспектывы будучыні не могуць быць створаны сапраўдныя каштоўныя творы аб сучаснасці.

Вялікі патрабаванні стаць перад савецкімі літаратарамі. Яны ў сваёй творчасці і ў жыцці павінны быць камуністамі, маральнае аблічча іх павінна нагадваць маральнае аблічча людзей камунізма. Вялікім задарш стаць перад савецкай літаратурай. Таварыш Сталін даў савецкім пісьмнікам пачэснае імя ішчынераў чалавечых душ. Савецкі пісьмнік ішчынераў гэтага імя сваімі творамі, якія матхнём нашым вялікім пераможным поступам да жадаана мэты — да камунізма, бо савецкія пісьмнікі, — як казаў таварыш Молатаў, — адчуваюць сваю непарушную ідэюную сувязь з камунізмам».

з савецкім ворагам? Бо іначай не магла-б лья выступаць з такім адломкам насля вайны і стаіць сабе вышэй за такіх краіны, як БССР. Але на працягу ўсёй вайны свет не чаўў вядомага стрэлу на ўругвайскім фронце і не бачыў вядомага забігача ўругвайскага садагта. Уругвай разам з іншымі падобнымі «саюзнікамі» вылез на свет божы толькі пасля вайны.

Улічы сабе, што кіямкіці фашысты знішчылі ва Уругвай амаль усё сельскагаспадарства, апрача аднаго цяперашняга дэлегата. Што казаў-бы ён і яго алекуючы? Паўна крычалі-б, што нішто, нідэ, ніколі не прыіне такой ахвары, як Уругвай, што ўвесь свет павінен ехліць галювы перад Уругваем і г. д. А ў Беларусі... загніла больш, чым паўтара мільёна чалавек — і ніхто з «саюзнікаў» не толькі не крычыць, а робіць выгляд, што нічога асаблага не здарылася, што гэта дробязь, аб якой не варта і гаварыць.

Але БССР была не толькі ахвары. Ці ведае наш «горды» ўругваец, што 300 тысяч беларускіх партызан, звычайных мірных жыхароў (апрача тых, што былі ў Савецкай Арміі) нанеслі немцам страты больш, чым усё саюзнікі разам, апрача Злучаных Штатаў і Англіі?

Якія-ж тады падставы ў захудалага ўругвайца лічыць сябе паважнай дзяржавай, а БССР «правіліцкай»?

Адзіная падстава—шырокае спіна дзядзі Сёма, па якой цяпер можна вырабляць што хочам, абый толькі гэта падобнае дзядзі.

ВЫКАНАЕМ ПЯЦІГОДКУ ЗА ЧАТЫРЫ ГАДЫ!

Работчы, ішчынера-тэхнічныя работнікі і служачыя прамысловасці Ленінграда звярнуліся да ўсіх работнікаў прамысловасці Савецкага Саюза з аклікам разгарнуць Усеаўскае сацыялісцічнае спаборніцтва за выкананне пасляваеннай Сталінскай пяцігодкі за чатыры гады.

Працоўныя горада Леніна ўрачыста абяцалі Радзіме і таварышу Сталіну выканаць план 1947 года да 7 лістапада. У выніку самаадданай працы за 9 месяцаў і 23 дні прадпрыемстваў Ленінграда выпусцілі прадукцыі на 24 процанты больш, чым за ўвесь 1946 год.

Патрыятычны заклік працоўных горадагероў знайшоў самы шырокі водгук у сэрцах мільёнаў савецкіх людзей.

Працоўныя Беларусі падтрымалі заклік ленінградцаў. Гэта многіх прадпрыемстваў гор. Мінска і другіх гарадоў БССР адваляліся многалюдныя мінтыні.

З вялікім патрыятычным уздымам прайшоў мінтынг раоцных Мінскага аўтамабільнага заводу. Калі быў зачытаны зварот, у сэрцах заграмяелі апламасметы і дружныя воплі:

— Слава ленаградцам!

Работчы мінскага аўтазавада ўзялі абавязак—выканаць пяцігодку за чатыры гады.

З такім-жа уздымам прайшоў мінтынг па оудавічых пільмоках Другога гланта індустрыі—Мінскага трактарнага заводу. Мінтынг прайшлі на мінскім заводзе імя Мяснікова, на гомельскіх заводах «Грунавіч Рэвалюцыя», Гомсельмаш, імя Кагановіч, рамонтна-падшыпнакавым, ліцейна-механічным і другіх прадпрыемствах.

Паступаюць усё новыя і новыя звесткі аб мінтынгах на фабрыках і заводах нашай рэспублікі. Работчы буйнелых прадпрыемстваў Бабруйска, Магілёва, Маладзечна, Оршы, Шыеска і другіх гарадоў адзінадна падтрымліваюць зварот ленінградцаў і бяруць на сабе абавязак выканаць пасляваенную Сталінскую пяцігодку за чатыры гады.

Выбарчая хроніка

Праўленне і партыйная арганізацыя Саюза савецкіх пісьмнікаў Беларусі рэправавалі план мерапрыемстваў на ўдзелу пісьмнікаў у правядзенні выбараў у мясцовыя Саветы.

Пісьмнікі выступіць у публіцысцічных артыкулах, нарысамі ад кандыдатаў у дэпутаты мясцовых Саветаў і ў мастацкіх творах, прысвечанымі выборам. Апрача таго, створаны бригады пісьмнікаў для выступленняў перад выбаршчыкамі г. Мінска і абласных цэнтраў БССР. Адна такая бригада ў складзе іі. Іванчанкі, В. Віткі і М. Модэля выехала ў горад Бабруйск.

Для ўдзелу ў агітацыйнай рабоце на выбарчых участках сталіцы выдзелены агітатары У. Агнянеў, А. Міронаў, А. Ескаў і Р. Няхай. Краўніком агітацыйнага ацверджання паэт А. Бурдзель.

Калектыў Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы прымае актыўны ўдзел у падрыхтоўцы да выбараў у абласныя і раёныя Саветы дэпутатаў працоўных. Тэатр аказвае значную дапамогу 3-му выбарчаму участку ў справе абсталявання і афармлення памяшкання участка, які знаходзіцца ў будынку 33-й сярэдняй школы.

Акторы тэатра праводзяць работу па складанню спісаў выбаршчыкаў. Гэтая работа ў асноўным ужо скончана.

Членам абласной выбарчай камісіі выбрана заслужаная артыстка БССР С. М. Станюта. У акруговыя камісіі па выбарах у райсоветы дэпутатаў працоўных вылучены народныя артысты БССР Б. Платонаў, В. Галіна-Александровская, заслужаныя артысты БССР Р. Кашальнікова, К. Самнікаў, артыстка З. Скачкоўская.

Заслужаны артыст БССР С. Бірыля працуе памеснікам загадчыка агітпункта. Агітатарамі на участках працуюць нар. арт. БССР Л. Рахленка, засл. дзеяч мастацтва БССР Л. Літвінаў, засл. арт. БССР Б. Яніпольскі, артысты Т. Аляксеева, З. Ліцкая, Л. Барачык, студыйцы Л. Чыжэўская, М. Ляпіла, Г. Вольскі.

У плане работы агітацыйнага тэатра—канцэрты, выступленні на участках і іш.

32 гучымі кіноперасоўкі аслугоўваюць выбарчыя участкі Бабруйскай вобласці. За час выбарчай кампаніі ям дадуць 800 сеансаў.

Абласны адрдзель кінофікацыі арганізаваў 9 агітацыйных кіноперасовак, якія выехалі ў калгасы і саюзы Случка, Старадарожскага, Акцябрскага, Асіпінскага раёнаў. Усе перасоўкі забяспечаны выбарчай літаратурай. Разам з перасоўкамі едуць лектары абласнога лекцыйнага бюро.

У Бабруйску і раёных вобласці праводзіцца кінофетывалі, прысвечаныя выбарам у мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных.

Члену-нарэспандэнту Акадэміі навук БССР, дэпутату Вярхоўнага Савета БССР, лаўрэату Сталінскай прэміі

Кандрату Кандратавічу КРАПІВЕ

Кандрат Крапіва і беларуская байка

Гаворачы аб творчасці Кандрата Крапівы, нельга не ўспомніць таго велзарнейшага ўплыву, які зрабіла на беларускую літаратуру сатырычная дзейнасць рускіх пісьменнікаў, і ў першую чаргу аднаго з выдатнейшых і прадстаўнікоў — Івана Андрэевіча Крылова. З незвычайным захапленнем пісаў аб ім В. Г. Бялінскі: «Байкі Крылова, акрамя пазіў, маюць яшчэ і іншую вартасць... Мы гаворым аб народнасці яго баяк... У яго байках, як у чыстым паліраваным люстры, адбіваецца рускі практычны розум... з яго кемнасцю, застрыяно і дэбурдушна-сэркастычнай насмешлівацю; з яго прыроднаю вернасцю і агульнаму да рэчым... У іх уся жыццёвая мудрасць, плён практычнай вопытнасці, і сваёй уласнай, і запавешанай бацькамі, з рода ў род. І ўсё гэта выяўлена ў такіх арыгінальна-рускіх вобразях і зваротах, якія не перадаюцца ні на якую мову ў свеце; усё гэта ўяўляе сабою такое невычарпальнае багацце русізму, складаны народны твор мовы, не арыгінальныя сродкі і самабытнасць, самавольнае багацце, што сам Пушкін не поўніў без Крылова ў гэтых адносінах...»

Беларуская мастацкая літаратура ў многім абавязана пэўнаму ўплыву сусветна вядомага байкапісца, якога так высока цаніў вялікі рускі крытык. Цэля пакаленні стваральніку новай і навішай беларускай літаратуры выпрабавалі на сабе ўздзеянне пэста-байкапісца І. А. Крылова. Якуб Колас у сваёй аўтабіяграфіі ўспамінае аб тым незабытым уражанні, якое зрабіла на яго яшчэ ў дзяцістве прачытаная кніга твораў І. А. Крылова. «Крылоў доўгія часы быў маім богам, — піша народны пэст. — Поўны зборнік яго баяк я вывучыў чужэ не напамінь, і з гэтымі творамі вялікага генія я доўгі гады не разлучаўся...»

Сярод шматграннай літаратурнай спадчыны Якубы байка, навяная думкам творчасці «вялікага генія» рускай літаратуры, займае таксама не апошняе месца. Напісаная ім сатыра «Янка і свабода», «Чын», «Герб і лапаць», «Ястраб, лісца і пень», «Груган і салдацкі», «Асёл і яго цень», «Пчола і трутні» сведчаць аб выдатным валоданні пэстам гэтым літаратурным жанрам. Праз алегорыі сваіх баяк Янка Купала вельмі выразна выказаў погляды рэволюцыйнай дэмакратыі, дапамагаючы народу распазнаваць «хто пчола», а «хто трутні».

Аднак, найбольш шырокую вядомасць стваральніку байкі ў беларускай літаратуры і сваё поўнае прызнанне ў гэтым жанры набыў Кандрат Крапіва. У гэтым жанры, як сапраўдна народны пісьменнік, ён ішоў сваім асаблівым шляхам да вырашэння задач, агульных для ўсёй савецкай літаратуры. Іменна ён здолеў збудавана сваю вобразную сістэму, якая дазволіла яму раскрыць такія бакі сучаснай рэчаіснасці і адлюстраваць такія якасці савецкага жыцця, якія ён глыбока адчуваў і разумее.

Да з'яўлення ў нашай літаратуры Кандрата Крапівы беларуская байка наслівавала пераважна павучальны характар. Яна не вызначалася глыбшай ідэяльнай насцянасцю і рэзка выражанай мутанакіраванасцю, не вобразна-алегорыі заставаліся ў сваёй аснове малявыразнымі і адзігненымі. Такая байка часцей за ўсё нагадвае верш-анекдот, у якім паказвалася ў жартаўливой форме якая-небудзь бытавая з'ява з сільскага жыцця. Змест такой байкі не валодаў вялікай «субойнай сілай».

Кандрат Крапіва ператварыў байку ў сапраўдна рэалістычны жанр, прычым адрозніў ад усёй папярэдняй сатыры, гаспадаруючы лепшымі якасці байкі І. А. Крылова, не мастацка і народнасцю, кіруючыся прынцыпамі новага метада, метада сацыялістычнага рэалізму, Кандрат Крапіва ўжо з першых крокаў сваёй літаратурнай дзейнасці выступіў як рэзкі і востры сатырык-абнаваўца. У аснову сваёй сатыры Кандрат Крапіва бярэ крытычнае адмаўленне ўсяго воражжа сацыялістычнаму ўкладу жыцця, адначасова сцвярджаючы новае, станоўчае, выліканне да жыцця рэволюцыйнага пераўтварэннямі. Вось чаму амаль усё байкі Кандрата Крапівы маюць непасрэднае дачыненне да нашай рэчаіснасці. Створаныя шмат год таму назад, яны да гэтага часу не страцілі свайго значэння і дзейнай сілы.

Кола тэм баяк Кандрата Крапівы надзвычайна шырокае і іх вобразны тыпаж непамерна вялікі. Унутраны і знешнія ворагі народа і Радзімы, подлыя нацыяналісты і іх прысешнікі, хітрыя раскідальнікі грамадскага добра, бюракраты-чыноўнікі і валакітчыкі, падхалімы і аматары ілжывых лагудак — вась на каго скіроўваў і скіроўвае знішчальны агонь сваёй сатыры Кандрат Крапіва.

Але трэба сказаць, што пэўны час не для ўсіх літаратурных даследчыкаў быў зразумелым поспех баяк Кандрата Крапівы. Некаторым здавалася, што гэты жанр цалкам належыць мінуламу, таму часам калі абставіны вымагаў ад аўтара пошукаў такіх прыёмаў, якія давалі б магчымасць абходзіць цензурныя і паліцэйскія перашкоды, непазбежна надаючы байцы характар алегорычнай адзігненасці. Кандрат Крапіва не спалохаўся гэтых скептычных поглядаў, навяеных выпрацаванай за доўгія гады спецыфікай жанру. Засвоіўшы ўласцівыя баяк вобраза-алегарычную форму, ён напоўніў яе зусім адменным, жыццёва-канкрэтным зместам, што паказвае, які не павінен быць савецкі чалавек — будаўнік новага камуністычнага грамадства. І таму сатыра Кандрата Крапівы на ўсіх этапах свайго 25-гадовага развіцця прадэманстравала сваё права на існаванне, як зусім заканамерная з'ява для нашай савецкай літаратуры. Заканамернасць гэтага права пацверджана той шырокай папулярнасцю, якую карыстаецца імя Кандрата Крапівы ў народзе.

ратуры сацыялістычнага грамадства ад героя літаратуры дасоцыялістычнага грамадства. Раскідваючы душэўную прыгажосць сваіх герояў, Вы стварылі станоўчыя вобразы, праз якія адкрываюцца людзям іх шырокія творчыя магчымасці, замацоўваецца ўпэўненасць у сваё сілы, здольнасць да дзеяння і подзвіга ў імя Радзімы.

Уся Ваша творчасць развідалася разам з жыццём нашай краіны, Вы дзейна ўдзельнічалі ў барацьбе за свабоднага і шчаслівага чалавека, за ажыццяўленне вялікіх ідэй камунізма.

Савецкі пісьменнік — Вы стваряеце вартую свайго народа савецкую літаратуру. З гэтай кроўнай сувязі з нашым жыццём і інтарэсам сацыялістычнай Радзімы ўзнікла і мацнее дзень за днём Ваша папулярнасць.

Мы, Вашы таварышы, ганарымся пройдзеным Вамі творчым шляхам.

Мы верым і чакаем, што савецкая літаратура беларускага народа ўзбагаціцца яшчэ многімі творамі Вашага патхіяфія і вострага іраіа твораў, якія адлюстравалі жыццё сапраўднасць неўжурных дзён нашай эпохі і сцвярджаюць вялікую жыццёвую сілу ідэй партыі Леніна—Сталіна.

Ад сэрца жадаем Вам, дарагі Кандрат Кандратавіч, доўгіх год жыцця і здароўя.

Якуб Колас, Міхась Лынькоў, Патрусь Броўка, Аркадзь Куляшоў, Пятро Глебка, Янка Маур, Максім Танк, Ілья Гурскі, Пімен Панчанка, Міхась Клімковіч, Віталь Вольскі, Сцяпан Майхровіч, Павел Кавалёў.

В. БАРЫСЕНКА

ВЫДАТНЫ МАЙСТРА САТЫРЫ

К. Крапіва належыць да ліку тых пісьменнікаў, якіх угадвала і выхавала савецкая ўлада.

Багаце яго творчыя магчымасці, самабытны талент пісьменніка ярка выявіліся ў самых рознастайных галінах літаратурна-мастацкай творчасці. Аднак, сатыра заўсёды заставалася і застаецца яго самым любімым жанрам.

Сатыра Крапівы з'яўляецца ўзорам неспрэчнай сувязі мастацтва з перадавымі ідэямі нашага часу. Пісьменнік разумее і адчуваў патрабаванні сталінскай эпохі і сваімі творамі заўсёды адгукаўся на самы рознастайны правы савецкай рэчаіснасці. Яго творчасць — адбытак палыміяннай палітычнай барацьбы свайго часу.

Вось чаму сатырычны твор пісьменніка мае і асаблівае значэнне.

Розная па тэмах, сюжэтах і жэнарах, сатыра К. Крапівы заўсёды была цялеснай і адзінай у сваёй мэтанакіраванасці. Гасць не накіроўвалася супроць ворагаў сацыялістычнай айчыны, цемных сіл старога свету і перажыткаў капіталізму ў свядомасці і псіхіцы савецкага чалавека.

Ужо ў сваіх першых сатырычных творах К. Крапіва выступае як змагар супроць усёго старога і рэакцыйнага, супроць усёго, што перашкаджае сацыялістычнаму будаўніцтву. Сатырык змагаецца за пасляваенны разрухай і ворагамі рэволюцыі («Чырвоная магда добра маля»), бескультур'ем і высокамі забобамі («Калі церці дым да смерці»).

Ён неспрымліва адносіцца да трутняў і марнатраўцаў. У вершы-сатыры «Дзе і баба» пісьменнік стварае вобразы вораг тых, хто «зра сядзіт на труде, на камунізме».

К. Крапіва змагаецца супроць праглышчыкаў, дэзарганізаватараў сацыялістычнай вытворчасці. Ён ганіць і выкрывае кар'ерыстаў, падхалімаў, бюракратаў і прайдзвігатаў, ласых пажыцця дзяржаўна-літэрацыйнага, «аматараў» «еусушкі» і «трусцы».

Пісьменнік выкрывае ворагаў сацыялізма—буржуазных нацыяналістаў, трацікістаў і да іх падобных.

Палітычныя байкі («Сука ў абане», «Вол і авядзень», «Сава, асёл ды соцца»,

«Жаба ў калініне»), напісаныя дваццаць год таму назад, не страцілі сваёй сацыяльнай значнасці і ў нашы дні. Яны выхоўваюць пільнасць савецкіх людзей, заклікаюць да баявой гатоўнасці, мабільнасці на барацьбу з ворагамі сацыялістычнай айчыны. Па адрасу падпалычыкаў вайны сатырык зазначае:

Цераз мажу і фабрыкант і пан
Так скванна шчырацца на наш савецкі
пэст:

Гатовы праглынуць, не толькі падзаць,—
Так точаць іх пражэрства мукі.
Не ўпэўнены адно драпежнікія сукі,
Ці з галавою вернуцца назад.

З пачуццём гонару за сваю Радзіму, за моц і сілу савецкага народа, пісьменнік прадракае «сумы» лёс усякай «драпежнай сучы» і «фашыстоўскай жабе» — якая адважваюцца пасарабываць «на хаду куляўцы савецкім воз».

Аднойчы ганарліва жаба наважылася «пльямом пад кола таркануць і к чорту воз пераварнуць».

І... скок жабоцька смела,
Ды ў каліну села.
Тут колам... хрась

І кроў, і гразь...
Пад кола жаба, не падлазь!
Ці не такі-ж і кожны жабы лёс,
Што псецца на хаду куляўцы савецкім воз».

Глыбокую справядлівасць гэтых слоў добра адчулі на сваёй спіне нямецка-фашысцкія захопнікі і японскія імперыялісты.

Рэволюцыйная палыміянасць, упэўненасць у сілах народа з асаблівай выразнасцю адчуваюцца ў яго творах перапада Айчынай вайны.

У часы цяжкіх выпрабаванняў, калі над Савецкай краінай нависла смеротная небяспека, К. Крапіва гнеўным мастацкім словам змагаўся з ворагам. Творы пісьменніка мабільна ўзніклі і натхнілі народ на барацьбу з нямецкімі захопнікамі.

Сатырычныя вершы пэста друкаваліся ў цэнтральнай прэсе, чырвонаармейскай і партызанскіх газетках, шматлікіх лістоўках, якія перавозіліся ў акупіраваныя немцамі вобласці Беларусі. Яны заклікалі народных масіўнаў да мужнасці і вев-

Сардэчна вітаю

У нашай беларускай савецкай літаратуры пасля імен народных пэстаў Янкі Купалы і Якубы Коласа адно з самых значных і папулярных у народзе імя Кандрата Кандратавіча Крапівы.

Яркі, самабытны талент, які ўвасобіў у сабе ўсе найлепшыя здобыткі і традыцыі жыцця творчага слова народа, яго гумару, яго адравага смеху, ён увайшоў у беларускую савецкую літаратуру амаль што на самым пачатку яе зараджэння і адразу заняў у ёй адно з самых пачэсных месцаў.

Крапіва прыйшоў у літаратуру не з якіх-небудзь вузка-літаратурных меркаванняў, не з пагоні за «мастацтвам дзеда мастацтва», не для якіх-небудзь «літаратурных забав і практыкаванняў». Не кволя «п'ялёсткі ружаў», не сядзіныя песні, не інтымыя ўдмыкі каханя, не беспрадметны сум на зорках, на блакітных вышнях знаходзім мы ў яго першых творах. Рэчы, аб якіх пісаў пісьменнік спачатку—ды і ші толькі спачатку—мелі, здавалася, вельмі далёкае дачыненне да «вышніх сапраўднай пазіў». Ён пісаў аб кааператывнай загадчыцы Антол, у якой «мышы з'елі скрыню солі, а пасля яшчэ, заразы, бочку выжукталі гэзы». Ён пісаў пра каморніка, які быў задужа ласы на куляцкія яечні. Выкрываючы беспарады ў адным сям'ягадоўчым соугасе, ён змагаўся за тое, «каб сямей павольей, ды памекаей свісцела». Ён заклікаў: «будуйце дазікі». Ён высмейваў п'ялекароў і плячкарка, лодыраў, бюракратаў, падхалімаў, п'яніц, куляцкіх прывасяў. Едкай сатырай пісьменнік бичаваў ворагаў калгаснага ладу, ворагаў нашай дзяржавы, нацыяналістаў, фашыстаў, усякую замежную погань: ад польскага пана да «найсвятшшага» пана Пія, які ў тым гады налісіць з рознымі планами аб крыжовых паходах супроць нашай Радзімы. Не без падставы Крапіва напамінаў ім аб тым, што

... Не малы-ж мы ўжо і самі:
Рай будзем свой без «папы»,
І паслалі папу К... маме—
Прэч ад нас «святых» лапы!

Пярком Крапівы вадзіла высокае пацуче савецкага пэста-грамадзяніна, які вяртаўся са свайго ударнай задачай «з вёскі змываць дакастрычніцкі бруд». А гэты бруд таму было дэволі багата — і пемры, і неўдтва, і забобнаў, і ўсякіх іншых перажыткаў у жыцці і свядомасці селяніна. Крапіва ўрачыста абяцаў розным бюракратам, растратчыкам, лодырам, п'яніцам, падхалімам, куляцкім падхалімам:

А мы вас—на белы свет,
Да работнай масы тварам.
І ўжо ўдарым, дык ударым...
Ён папердаваў і замжжных ворагаў:
Ты сочыш, пан, пэўна, за ўсім з-за
мжжы?

Сачы і дзівіся, глядзі і држы!
Гэта была багатая і карысная дзейнасць першага нашага байкапісца, аўтара шматлікіх гумарыстычных і сатырычных вершаў і апавяданняў, які ўсю сілу свайго талента кінюць супроць усёго таго, што перашкаджае росгу новай жыцці, развіццю новага сацыялістычнага грамадства.

У сатырычнай дзейнасці Крапіва вучыўся на лепшых традыцыях рускіх сатырыкаў: байкапісца Крылова, выдатных прадстаўнікоў крытычнага рэалізма: Гогаля, Салтыкова-Шчадрына. На творчай дзейнасці Крапівы, на яго сатырычным слове сказаліся таксама ўплывы баявога, выкрывальнага слова Вадзіміра Маякоўскага.

Кандрата Крапіва мы ведаем і як самага папулярнага ў нас драматурга, які ўзбагаціў беларускую драматургію высокакадэйнымі і высокамастацкімі творамі, што прынеслі аўтара і нашай драматургіі шырокую вядомасць за межамі рэспублікі.

Крапіва — пісьменнік-камуніст. Яго творчасць—яркая, арыгінальная—сцвярджае нашу рэчаіснасць, дапамагае савецкаму народу і камуністычнай партыі ў іх штодзённай працы і барацьбе за светлы перамогі камунізма. Кандрат Крапіва знаходзіцца цяпер у самым росквіце сваіх творчых сіл і дасць яшчэ нямала твораў, якіх зарадуе чытачоў і ўзбагаціць нашу літаратуру новымі ўзорамі высокамастацкага слова.

У дзень слаўнага юбілея сардэчна вітаю Кандрата Крапіва, як выдатнага пісьменніка і як старэйшага таварыша і друга.

Міхась Лынькоў.

ЛЮБІМЫ ПІСЬМЕННІК

У тысяча дзевяцісот сорок другім годзе на Паўднёвым фронце мне даводзіла сустрацца са старым лейтэнантам артылерыі, былым калгаснікам з Магаражычым.

Назімаем дзія, разгаварыліся. Размова была сурова—тады немцы, пачаўшы наступленне на Ізюм-Баранскаўскім напрамку, абкружылі некалькі нашых часцей і захапілі адны важны ўмацаваны раён. Немцы кідалі ў бой вялікія сілы танкаў, пяхоты і авіяцыі. Мы ведалі, што нас чакае новая крвавепральная, упартая бой.

— Бач ты, гадзі,—сказаў старшы лейтэнант, пахмурна пазіраючы ў неба, дзе бесперапынна гулі зграі нямецкіх самалётаў. — Ні на хвіліну не сціхнуць—безліч іх тут... Ну, нічога,—сказаў старшы лейтэнант пагрозна і жорстка.

І некалькі пачаў дэкламаваць: Вось якраз такім-жы родам Брэй Юдэвіч Петраград. — К нам палез са ўсім збродам, Потым сам аж быў не рад. Генеральскімі рукамі Прыхадзіў разбіць нос І з машынкам за плячамі Ногі ледзь ад нас панёс...

Гэтыя словы, неспадзвана прыгледны артылерыстам, мяне моцна ўразілі. Разам з тым я криво адзіўся, што старшы лейтэнант паміць іх. Ён не быў ні настаўнікам, ні журналістам. Больш таго, як ён мне расказаў, гадоў дзесяць не быў у Беларусі.

— А як-жа, помню... Гэта напісаў Крапіва. Я не адзіны гэты верш ведаю,—дадаў ён праз хвіліну.

„ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА“

Крапіва-драматург

*
Алесь КУЧАР
*

Творчасць Кандрата Крапівы ўяўляе сабою прымальнае паступовае ідэінага і мастацкага росту пісьменніка, яго руху наперад. На гэтым шляху ў пісьменніка перад ім стаялі пэўныя мэты. Кандрат Крапіва адначасна памілкаў, пісаў і п'есе «Мілы чалавек», і п'есу «Хто смеяцца апошні» адначасна з'явіліся ідэінага і мастацкага характару. Але пры дапамозе партыі і савецкай дзяржавы Крапіва даволі хутка перамагла свае памылкі і безупынна рос у ідэінага і мастацкага сэнсе.

Асноўны сэнс яго творчасці заключаецца ў смелым гамбанні ўсяго гняю, аджуджанага, звязанага з старым светам, таго, што перашкаджае руху нашай краіны наперад, і на ўсталяванні савецкіх людзей, ідуць і высокародныя якасці якіх супроцьстаялі людзям капіталістычных краін. Асабліва яскрава гэта выяўлена ў драме «Партызаны».

«Партызаны» прысвечаны гераічнай барацьбе беларускага народа супроць імпэрыялістычнага польскага інтэрвэнтаў. Крапіва жыў і рэалістычна пераказваў малое гэты важнейшы перыяд у жыцці беларускага народа, паказваў герою змагання.

Асноўную ідэю п'есы «Крапіва можна было б выказаць словамі В. І. Леніна.

«Ніколі не перамогуць таго народа, — пісаў Уладзімір Ільіч, — у якім рабочыя і сяляне ў большасці сваёй спазналі, адчулі і ўбачылі, што яны адстойваюць сваю, савецкую ўладу — уладу працоўных, што адстойваюць тую справу, перамога якой ім і іх дзеям забяспечыць магчымасць карыстацца ўсімі здабыткамі культуры, усімі стварэннямі чалавечай працы».

Гэтая думка ўвасоблена ў гадоўных героях п'есы: Данілу, дзеду Бадмы, Скібе, Батуры.

Ужо ў першай карціне мы бачым, з кім болей успрымаюць сямліе часова адыход нашых воіск пад выпарам колькасна-пераважных сіл ворага. Яны гатовы вакарміць і схаваць чырвоныя арміі, які адста, гатовы дапамагчы падпольнай барацьбе. Так, непрыемна жыццяна — міці Дрыла бр'е на себе абавязкі сувязной паміж падпольшчэкам Скібай і асцяж. З вельмінай увагаю ставіцца да акупантаў. У другой карціне, у якой яны стаяць твар у твар з прадстаўнікамі акупантаў — панам Яндрыхоўскім і яго міці, — гэта выяўлена найбольш яскрава. Сямліе тут у большасці трымаюць сабе горда, а смелы ваява Даніла пад шыткамі польскіх жаўнераў ве баіцца пагаршы панам у вочы праўду.

Дадатковы герой п'есы Крапівы з вялікай павягай ставіцца да працоўнага чалавека, імкнуча падтрымаць аднаго аднаго ў цяжкія часы. Усе найпрыгажэйшыя пачуцці змяшчаюцца ў іх душы. Мані Даніла, каб абараніць сына, падстаўляе свае грудзі пад карабін жаўнера. Батура і ўсе другія сямліе заспяваюць сабой большымі Скібу.

З мастацкага боку найбольш поўнакаштоўным вобразам «Партызан», безумоўна, ёсць вобраз дзеду Бадмы. Ён а'ўляецца жывым увасобленнем той думкі, што чалавек, які спазнаў вольнае савецкае жыццё, не захоча дзеці ў яры явюлі.

Ёсць у нас асобныя аўтары, якія маюць прадстаўніцкую сямлію, асабліва ва ўмовах дрэвоўлоцкай вёскі, як інтэлектуальна-абмежаваныя, смелыя сваімі недаручнымі ўчынкамі. Нельга сказаць, каб гэтыя аўтары не спачувалі запрэжонаму дрэвоўлоцкаму сямлію. Яны яму спачувалі, але зблытуючы яго інтэлектуальны свет. Калі селянін у іх паказе і зробіць які-небудзь выдатны ўчынак, дык гэта абуджае выпадкова: ён хацеў зрабіць нешта іншае, а вышла так. І аўтар мае тут на мэдэ толькі намяшчыць чытача або гледача. Бывае, што пісьменнік ставіць сабе сямлію за мту паказваць, як селянін выяўляе сваю перавагу над панамі. Але наколькі грубымі бываюць сямлію прыдуманыя за свайго героя жарты ці прымаўкі! Зусім іншае ў Кандрата Крапівы. І яго героі—тэндэнцыйныя, але вобраз развіаецца па мастацкіх законах. Вялікую сілу ў гэтым выпадку набыла сапраўдная партыйная тэндэнцыйнасць. У гэтым змаганні супроць напярэдняга паказу вобразу людзей з народа важнае месца належыць выдатным прадстаўнікам сучаснай беларускай літаратуры—з старэйшага пакалення — Купале і Коласу, з маладзейшага — Кузьме Чорнаму і Кандрату Крапіве, а ўслед за ім Эдуарду Самуйленку, які сваёй мастацкай творчасцю абвясцілі незаручную барацьбу аб'яднаючы інтэлектуальнага света героя, паказалі яго разумным, кемлівым, дасціпным. Такім вобразам а'ўляецца дзед Бадмы.

У «Партызанах» і чытача і гледача радуе пэўнае атмасфера, якая не знікае ад мнства камедыйных становішчаў, часта, нават, вядзільнага характару. Крапіва ў сваёй п'есе паказваў сабе майстрам спалучэння элементаў трагедыі, вядзільна-камедыйных, фальклорных і бытавых. У гэтым сэнсе за ўзор можна прывесці пятую карціну, у якой мы маем вядзільную сцену з панам Шыгеліным (вобраз якога паходзіць ад Быховскага з «Паўлінкі» Я. Купалы). Акрамя таго гэта карціна графічна намячана пэсымі і прыпеўкамі Батуры і Настулі, у ёй адбываецца сутычка бытавога характару па-

між Кацярынай і высокай моладдзю. Але ад гэтага матыў пра трагічны лёс расстраляных партызан не гуцьць у ёй менш выразна. Крапіва бліскуча ўмее размяшчаць побач глыбока драматычныя карціны з камедыйнымі, і другія не толькі не шкодзяць першым, але надаюць ім яшчэ яскравейшае гучанне.

У дыялогу Крапіва вызначаецца вялікі ўменнем раскрыць сутэрнасць паміж сэнсам слова або фразы і яе гучаннем. Крапіва бліскуча ўмее «эксплаатаваць» амонію і будаваць пры дапамозе іх супастаўлена вострыя фразы.

Далейшым этапам у творчым шляху Кандрата Крапівы, як драматурга, з'явілася яго сатырычная камедыя «Хто смеяцца апошні», якая з вельмінай поспехам ідзе ў Беларускай Дзяржаўнай драматычнай тэатры імя Янкі Купалы.

Наша сучасная савецкая драматургія дагэтуль не мела значных поспехаў у галіне сатырычнай камедыі, і п'еса Крапівы «Хто смеяцца апошні» а'ўляецца адной з першых сур'езнейшых спроб у гэтым жанры.

Кандрат Крапіва, вырашальнай якасцю якога заўсёды было—адгуканца на самыя хвалюючыя і актуальныя пытанні дня, і на гэты раз аказаўся на ўзроўні патрабаванняў часу. Нам добра вядома, што паклёпнікі і кар'ерысты, сярод якіх нямала было ворагаў народа, імкнуліся нанесці значную шкоду нашай краіне, шалючы і зняўважваючы чэсных і аднаго савецкай дзяржавы людзей. Нездарма таварыш Ждану на XVIII з'ездзе ВКП(б) гаварыў, што імяна сярод паклёпнікаў трэба шукаць асіныя гнізды яшчэ не выкарчаваных ворагаў народа.

Кандрат Крапіва ў камедыі «Хто смеяцца апошні» з вялікай сілай бачу перажыты ўчарашняга дня, які ўвасоблены ў ворагу Гарлахаўскага—нахамна паклёпніка і невука; у падхаліме Зяліну—агітыва плектару і брудных супроць майстру і, нарэшце, часткова ў Тулягу, чэсным навуковым працаўніку, які пазаўлены прычыповасці і мужнасці.

Гэтым людзям у камедыі «Хто смеяцца апошні» супроцьстаялі калектывы навуковых супроцьбойцаў, які ўступае ў барацьбу з ворагамі і паклёпнікамі, перамагае іх і вырывае з багны беспрывічывасці і багдывасці такіх сумленных людзей, як Туляга.

Крапіве ўдалося стварыць у сваёй камедыі рад характараў і тыпаў. Тут у першую чаргу трэба назваць вобразы Тулягі, Зяліна, Гарлахаўскага, Нямчыра.

Нельга не адзначыць актуальнасці камедыі Крапівы ў барацьбе з ворагамі народа, з паклёпнікамі, двуручнікамі і ілжэ-вучонікамі, якія яшчэ дзе-ні-дзе засталіся ў нас. У гэтым сэнсе камедыя рашуча і востра ставіць пытанне аб выкарчаванні невукаў, прахадзішчаў, ворагаў і проста дурняў, якія часамі яшчэ сустракаюцца ў нашых установах.

Але мажліва, што гэтая надзённасць не будзе садыейніча даўгатырваламу жыццю п'есы? Тым больш, што яна мае і іншыя хібы, галоўныя з якіх — адсутнасць стыльвага адзінства.

Пачынаецца п'еса амаль з анекдота, часамі мала зразумелага гледачу. Далей падзеі разгортваюцца не ў плане камічным, а драматычным, потым даецца грубаватая вядзільная сценка, і ўсё завяршаецца гратэскава вар'яцкім дакладам Гарлахаўскага. Чаму-ж спактакл так моцна ўздзейнічае на гледача? Чаму ён з неаслабнай увагай сочыць за падзеямі ў п'есе?

Уся сіла п'есы ў вобразе Тулягі, ён з'яўляецца цэнтральнай фігурай спектакля. Не анекдот, які стаў прычынай усіх падзей у геалогічным інстытуце, узрушыў гледача, а маленькіх бяздзіяц, які паступова, на вачах у публікі, вызваліцца ад рэшткаў старога — нерашучасці, угодніцтва — і вырастае ў разумнага і дасціпнага, па-грамадзянска мужнага чалавека. Вось чаму інтрыга п'есы Крапівы, як адбітак пэўнага часу, можа стаць незразумелай, а Туляга будзе хваляваць гледача, і п'еса, такім чынам, будзе жыць.

Крапіва гэтай п'есай паказваў свой значны рост як майстра драматургіі. Галоўнае-ж, што гэта камедыя ў сапраўдным сэнсе слова. На працягу трох гадзін у залі Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы, дзе ставіцца п'еса, не змаўкаюць смех і воплескі.

У дні Вялікай Айчыннай вайны Кандрат Крапіва знаходзіўся ў Дзёўчай арміі. Ён працаваў у газеце «Чырвоная армейская праўда», а потым «За савецкую Беларусь». Сваім вострым мастацкім словам Крапіва дапамагаў барацьбе народа за вызваленне роднай зямлі з-пад ярма фашызма. Яго вострыя вершы бачавалі фашысцкую грабежніцкую армію, яны падбадзёрвалі нашых народных мсціўцаў, усялялі ў іх веру ў перамогу. Вось у гэты час у Крапівы ўзнікла думка напісаць п'есу аб нашых савецкіх людзях, для якіх пачуццё Радзімы, змаганне за яе вызваленне вышэй ад усіх іншых пачуццяў. Гэта п'еса пад назваю «Праба агнём» была завершана ў 1943 годзе і пастаўлена на сцене Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы.

У п'есе «Праба агнём» Кандрат Крапіва не меў на мэдэ паказаць шырока карціны Айчыннай вайны. Ён хацеў толькі намяльваць, як гартыёны характары савец-

кіх людзей у гарніле вайны, як пачуццё абавязку перад Радзімай надпарадкаваць сабе ўсё астатняе.

У п'есе «Праба агнём» ёсць рысы канфікта новага тыпа—канфікта паміж сваімі. У ёй няма адмоўных персанажаў.

Асноўная думка аўтара такая: якімі-б ні былі асабістыя ўзаемадачыненні паміж нашымі савецкімі людзямі, усёроўна галоўнымі для іх застаюцца інтарэсы Радзімы, яе дабро і квітненне. Бо героі п'есы: і маёр Караневіч, і лейтэнант Перагул, і Наталла Нікалаўна—гэта нашы савецкія патрыёты і іх асабістыя дачыненні не адбываюцца на выкананні ім сваёй патрыятычнага абавязку. Не адбываюцца, гэта правільна. Але аўтар так будзе канфікта, што ў чытача і гледача застаецца ўражанне, што могуць адбыцца. І тут мы прыходзім да таго, што з'яўляецца самым слабым у п'есе «Праба агнём».

Асноўная слабасць п'есы «Праба агнём» заключаецца ў тым, што канфікт, пабудаваны аўтарам на асабістай інтымнай тэме, аказаўся залішне вузкім, каб змясціць у сабе грандыёзны падзеі Айчыннай вайны, а самі гэтыя падзеі сваёй веліччу дарэшткі праглынулі гэты, не істотны для іх развіцця канфікт і скупілі з яго арэол уяўнай значнасці.

Калі ў п'есах «Канец дружбы», «Партызаны», «Хто смеяцца апошні» вострыя канфікты выніклі з самой рэчаіснасці і таму падмапоўваліся яе жывымі правамі, дык у «Праба агнём» загады падрыхтаваны канфікт быў «унесены» ў рэчаіснасць і не знайшоў сабе там адпаведнага падмапоўвання.

Сюжэт, абраны Кандратам Крапівай для п'есы «Праба агнём», можа сам па сабе і важны і істотны, але ён не мог быць вырашаны на матэрыяле падзей Вялікай Айчыннай вайны, як не характэрны для яе. Вялікая Айчынная вайна сама нарадзіла рад вельмі важных і істотных для яе канфіктаў, але яны ў вельмі нязначнай ступені перанякліся з тым, які абраў для сваёй п'есы Кандрат Крапіва.

Такім чынам, цікава і з настроям вылісаным вобразам, даволі яскрава інтрыга, востры дыялог — усё тое дадатнае, што ёсць у п'есе «Праба агнём», не прывялі аўтара да жадаан мэта — паказу істотных бакоў нашага велічнага змагання супроць фашысцкіх захопнікаў.

Тым не менш, змаганне Крапівы за востры канфікт у драматургіі павінна быць намі ацэнена, як далатная з'ява творчай дзейнасці. Яно сведчыць аб тым, што Крапіва імкнецца абуджаць падзеі жыцця, выявіць іх у супярэчнасцях, у перамаганні апошніх і руху наперад. З гэтага пункту гледжання мы можам дадатна ацаніць п'есу «Праба агнём», якая даволі доўгі час з поспехам ідзе ў Беларускай Дзяржаўнай драматычнай тэатры імя Янкі Купалы.

Сваім драматургічным тэарам Кандрат Крапіва імат зрабіў для далейшага развіцця і ўдасканалення нашай драматургіі. Ён паказваў вельміру маральную і інтэлектуальную перавагу прадстаўнікоў народа над зямжымі прышальцамі, увясціў, апаўтываваў вобраз чалавека з народа ў асобе дзеду Бадмы. Гэты вобраз, як і адпаведныя вобразы з п'есы «Бацькаўшчына» Кузьмы Чорнага і яго прызвічных твораў, далі добры штуршок нашым маладзейшым драматургам у стварэнні ім прадзвіжных карцін народнага жыцця. У прыватнасці вучоба ў Чорнага і Крапівы садыейнічала творчому развіццю такіх здольных пісьменнікаў, як Эдуард Самуйленка і іншыя.

Вялікай заслугай Крапівы а'ўляецца і ўменне мысліць драматургічнымі вобразамі, ставіць у цэнтр твора сутыкненне процілеглых ізадогій, поглядаў, характараў. Нарэшце, Крапіва першы не толькі ў Беларусі, але і ва ўсім Савецкім Саюзе стварыў вострую сатырычную камедыю «Хто смеяцца апошні», якая была ўдасцеона Сталінскай прэміі.

Драматургія Крапівы з яе глыбокім зместам, поўнакаштоўнымі і па-майстарску вылісанымі вобразамі, яскравым сюжэтам, — выдатная старонка сучаснай беларускай літаратуры.

Вобразы Крапівы на сцене

*
Ул. НЯФЕД
*

Трынаццаць год таму назад у тэатры імя Янкі Купалы была пастаўлена першая п'еса К. Крапівы — «Канец дружбы».

Спектакль меў поспех не толькі таму, што ён адгукнуўся на актуальную ў той час тэму класовай барацьбы, але і таму, што аўтар даў тэатру п'есу з аргінальнымі характарами, напісаную сакавітай народнай мудрасці і аптымізма.

П'еса «Канец дружбы» змяшчала шмат і тым, што ў ёй былі закладзены тэматычныя і жанравыя патэнцыялыны магчымасці і асабліва драматурга, які выявіліся ў п'есах Крапівы пазнейшага часу. Тут мы сустракаем з аўтарам—майстрам псіхалагічнай драмы і сатырычнай камедыі. Такі сатырычны вобраз, як падхалім Мандрыкін, у пазнейшых камедыях Крапівы змяняецца і развіаецца далей.

Актар У. Крыловіч стварыў прывабыны вобраз сціплага, разумнага, чулага, жыццерадаснага і мужнага большымі Караневіч, для якога разуменне дружбы непаруша звязана з разуменнем адданасці сваёй Радзіме.

Вобразы былога ўдзельніка грамадзянскай вайны Лютычана, які перайшоў у стан ворага, стварыў арыст С. Бірыла. Калі п'еса «Канец дружбы» была ўдзельным дэбютам у драматургіі, дык п'есай «Партызаны» Крапіва канчаткова замацаваў за сабой месца першакласнага беларускага драматурга. Гэтая п'еса прайшла ў многіх тэатрах Беларусі. Але найбольш удала раскрылі яна атрымала ў тэатры імя Янкі Купалы.

Арыст Ул. Уладзімірскі здолеў адчуць настрой і жаданні Данілы, ролю якога ён іграў, і стварыў яркі вобраз партызанскага камандзіра, паказаўшы яго жывым дзейным чалавекам. Вобраз дзеду Бадмы (арт. А. Бараноўскі) карыстаўся найбольшым поспехам у гледача.

Актар укрывае цяжкую ўнутраную барацьбу ў душы Рыгора. Эпізодычным персанажам п'есы з'яўляецца Халімов. Але ў Крапівы значнасць вобразу вызначаецца не колькасцю тэкста. Неважкі тэкст даў магчымасць арысту Г. Глебаву стварыць вобраз, які добра запамінаецца, побач з цэнтральнымі персанажамі п'есы.

Тэма дружбы ўвесь час займае аўтара. І ён зноў з'яўляецца да яе ў п'есе, якая спачатку была названа «Радзіма прымірля», а затым «Праба агнём».

Тут ужо і абставіны і людзі зусім не тыя, што ў «Канцы дружбы», але як там, так і тут фон, на якім развіаюцца падзеі, хвалюе і ўзрушае. Час дзеяння ў п'есе «Праба агнём» — Вялікая Айчынная вайна. Ваіна з'явілася выпрабаваннем савецкіх людзей—яна праверыла іх чалавечую вартасць—сілу любві да Радзімы.

П'еса «Праба агнём» была пастаўлена ў тэатры імя Янкі Купалы. Ролю цэнтральнага персанажа—маёра Караневіча выконваў арыст П. Малчанаў. Караневіч-Малчанаў — разумны, сумленны ваява савецкі афіцэр. Ён цалкам аддае сабе. Але ў той-жа

„Партызаны“ на Народным сходзе

*
П. ПЕСТРАК
*

Радасным, бадзёрным гоманам шуміць Народны сход прадстаўнікоў Заходняй Беларусі, які з'ехаўся ў Беласток пасля вызвалення выявіць волю народа, што пасля дваццацігадовай беларускай акупацыі дачакаўся ўз'яднання з сваімі вольнымі братамі. Такім у маіх успамінах паўстае гэты сход, дзе давалася прысутнічаць і мне ў якасці дэпутата. Гэта былі незабыўныя хвіліны. Народны сход быў сімвалам небывалага патрыятычнага ўздыму беларускага народа ад усвядомлення вызвалення, якое ўвесь час было жадаан марай, а раптам зрабілася явай.

І вось якраз у час такога патрыятычнага ўздыму перад перапоўненым залым тэатра з'явіаецца заслона, і позірк прысутных тут уздзельнікаў сходу накіроўваюцца на сцену, дзе разгортваюцца дзеі п'есы К. Крапівы «Партызаны». (Там у Беласток выязджаў Беларускі Дзяржаўны

драматычны тэатр імя Янкі Купалы). Усё з'яля стала дыханне. І гэта зразумела. Народ Заходняй Беларусі пад пятой акупацыі быў галодны не толькі назімаю і палітычныя грамадзяскія правы, але і на мастацтва. Нават за ўдзел у сваёй мастацкай самадзейнасці даволілася цярпець праследвання — штрафы, арышты. Таму пабачыць такую п'есу, як «Партызаны» Крапівы, было для ўдзельнікаў Народнага сходу вялікай урачыстасцю. Знаёмія і блізка паводле зместу, духу матывы барацьбы беларускага народа супроць беларускай акупацыі—гучалі са сцены. Карціны роднай прыроды, быта сямейскай хаты—усё гэта хапала за сэрца, закранала

час гэта — раўніны, замкнёны ў сабе чалавек. Не варты ўвагі выпадкі вылікае моцны выбух рэзнасці Караневіча і, нарэшце, прыводзіць яго да разрыў з жонкай. Потым на фронце Караневіч зразумее памылковасць сваёй паводзі.

Вобраз Караневіча вельмі цяжкі для выканання, але Малчанаў з пераканаўчай паслядоўнасцю раскрывае характар Караневіча, яго настроі, перажыванні, боль і прымушае гледача паверыць у шчырасць яго абнаўлення.

Найбольш поўна талент Крапівы, як драматурга, выявіўся ў яго сатырычнай камедыі — «Хто смеяцца апошні». Гарлахаўскі, Туляга, Зялікін, — гэта тыпы, створаныя рукой першакласнага мастака.

Цяжка назваць у савецкай драматургіі другога майстра, які так ўмее ствараць закончаныя тыповыя вобразы, як Крапіва.

Выводзячы на сцену Гарлахаўскіх, Зялікіных, Крапіва сваім сатырычным смехам ібы садзіць іх на лаву падеудных і выступае як народны абываваўца. Вялікае значэнне сатырычных вобразу Крапівы заключаецца ў тым, што яны спалучаюць у сабе канкрэтнае, звязанае з рэальнымі абставінамі, і агульнае, якое выходзіць за рамкі абставін і часу.

У гэтым вялікай заслуга Крапівы, як мастака.

Тэатр імя Янкі Купалы з'явіўся лепшым вытлумачальнікам п'есы і вобразу «Хто смеяцца апошні» (арыстэры І. Раўскі і Л. Рахленка). Тое, што было закладзена не толькі ў тэксце, але і ў падтэксце п'есы Крапівы, атрымала сваё поўнае раскрыццё. З'яецца, што тэатр, у гэтым выпадку, зрабіў амаль усё, на што здатна тэатральнае мастацтва.

У памці гледача назаведзе застануцца скульптурна акрэсленыя вобразы Тулягі (Г. Глебаў), Гарлахаўскага (Л. Рахленка) і Зялікіна (Б. Платонаў).

Пры першым з'яўленні на сцене Глебава складаецца ўражанне, што Туляга такі бяздзіяц, так напужаны, што такім ён і застаецца. Але воль у свядомасці Тулягі абуджаецца пачуццё асабістай годнасці, а затым выславае і пратэст. Нарэшце, Туляга абурэацца і пратэстуе. Глебаў вельмі тонка і пераканаўча паказаў змену ў характары Тулягі.

Спачатку арыст Л. Рахленка прыкрывае сутнасць Гарлахаўскага маскай адданай сваёй справе фірміна і чулага таварыша сваёй падначаленых. Але з-пад гэтай маскі выяўляюцца клькі драпежнага зверга і, нарэшце, ён паўстае як непрыямы вораг, які гатовы на ўсё. А побач з ім, які абавязкова дадатка—Зялікін (арт. Б. Платонаў). Арыст настолькі ўмепа паказаў сутнасць падхаліма і паклёпніка, што вынік у гледача не смех або нянавісць да вобразу, але проста—агуд.

У гэтым спектаклі асабліва яскрава выявілася пачуццё разумення сатыры Крапівы, выдатнага беларускага драматурга, які даў столькі сапраўдна-мастацкіх вобразу—тыпаў тэатру.

глыбокія струны душы. І як-жа гэта ўсё было да ладу! І пан Яндрыхоўскі з панай і сёндз у капелюшы—так знаёмія сваёй вяржасцю да народа. Яны-ж так уцелілі ў скуру народа, што, калі па ходу сплукткі ворагі трапляюць у рукі народных байцоў, смех, поўны гроты і задавальнення, разам з апладысмантамі, які буре, праюсца па залі. Ды воль яшчэ і стараста: ну, вядома, вельмі знаёмай птушка—постыж кулака-хірвэда, хітрага і здрадлівага, які ўсе кулакі. Ён дае спце пану Яндрыхоўскаму, дзе ўказана, што з сялян сек панскі лес; стараста-падхалім хоча зрабіць у пана на згубе мужыкоў. Знаёма гэта ўсё, вельмі знаёма! У заходне-беларускіх вёсках былі імяна воль такіх старасты. І адкуль тут увагналі гэтыя шляхтныя ў шапцы-мафеяны з блішчатымі пасачкамі, які, вядома, як шляхтун, брэша — хваліцца сваёй жарэбнай кабылай? Прысутным надыта вядома гэтыя пустыя пражэлівыя людзі з прыметкай езуітызма, і ўсе, хто глядзіць спектакль, моцна смяюцца над заспяняковым шляхтунам.

Чырвоныя камандзіры ў лесе не знаходзіць на карце выхалу для воіск—усё балоты і балоты. Залы заціхае, перажывае трыгоў разам з камандзірамі. Што-ж будзе? Няўжо беларыякі іх засцігнуць? Не можа быць! Ніяк не можа Бадмыль. Чаго не дагледзелі тапографы, складоачы карту, ведаў дзед Бадмыль, а імяна: адну ссежку праз балота, па якой можна праіці ў патрэбным кірунку. Воль дык дзед! Заіскрыліся вочы не толькі ў маладых, але і ў старых—імяна ў старых. Напэўна кожны з іх ведае такую сваю ссежку і можа ганарыцца гэтым.

Ах, чаму партызанскія камандзіры не далі дзеду Бадмылю адпубліць кім паню Яндрыхоўскаму? Хай-бы адчула, як гэта смачна, бо толькі нашы спінны трышчалі ад іхніх кіёў.

Але смех... здаровы народны смех, смех пераможцаў практоўцаца па залі... П'еса Кандрата Крапівы нібы ўсё ўзяла ад жыцця і яскрава паказала, што барацьба з панамі—гэта важнейшая старонка жыцця беларускага народа.

Кандрат Крапіва ў рабочым габінеце.

Сцена са спектакля «Хто смеяцца апошні» ў тэатры імя Янкі Купалы.

Поспех беларускага хора ў Маскве

Напярэдні 30-годдзя Кастрычніка вядомы ў рэспубліцы сядзімкі этнаграфічны хор вёскі Вялікае Падлессе атрымаў запрашэнне прыехаць на дні свята ў Маскву. З часу ўз'ядання Заходняй Беларусі і стварэння хора калектыву яго ў тры разы накіравана ў сталіцу. Першы раз паехаў адбыцца ў 1940 і 1945 гадах. Падлескі хор быў адзіным калектывам ад Беларусі, які прымаў удзел у святковых урачыстасцях сталіцы, прысвечаных 30-годдзю Кастрычніка.

Хор быў у Маскве тры тыдні. Грамадскія сталцы аказалі бедарускаму народнаму хору вельмі гасцінна прыём і стварыла ўсе ўмовы для таго, каб удзельнікі яго маглі пазнаёміцца з лепшымі мастацкімі калектывамі, тэатрамі і музычнымі Масквы.

Першы дні пасля прыезду ў сталіцу калектыву дзейна рыхтаваў да свайх выступленняў. У Маскву былі вярнулі прадстаўнікі мастацтва многіх саюзных рэспублік, сярод якіх хор вёскі Вялікае Падлессе быў адзіным непрафесійнальным самадзейным калектывам. На яго ўскладалася асабліва адказнасць — ён быў прадстаўніком народнага мастацтва Савецкай Беларусі.

У беларускім сялянскім хорам азнаёміліся дырыжор прафесар Власов і кіраўнік ансамбля народнага танца Ігар Майсеў. Яны наведвалі рэпетыцыі, высока ацанілі харазную культуру калектыва, яго цікавы рэпертуар, а таксама дэлі шмат каштоўных парадаў.

Першы канцэрт, у якім прымаў удзел сяляне вёскі Вялікае Падлессе, адбыўся ў вялікай залі Маскоўскага кансерваторыі. Выступленню хора было цалкам адведзена другое аддзяленне канцэрта. Беларускія вёскі і танцы карысталіся вялікім поспехам. Трэба адзначыць, што ў гэтым жа канцэрте выступіў вядомы мужчынскі хор Эстонскай ССР і прымаў удзел салісты Чырвонасцяжнага ансамбля песні і пляскі Савецкай Арміі.

Адны з канцэртаў запамітаўся сялянам назаўсёды. У святочныя дні ім была аказана высокая чэсць — выступіць перад аўдыторыяй у дзясяткі тысяч чалавек. Канцэрт адбыўся на плошчы Сварлова. Масквіты, якія прыйшлі на плошчу, горача сустракалі кожнага нумар праграмы. Песні ў выкананні беларускага хора вельмі спадабаліся прысутным, і асобна ў іх паўтараліся на просьбе слухачоў.

Асноўны канцэрт хор даў у канцэртнай залі імя Чайкоўскага. Праграму канцэрта,

у якім прымаў удзел і рад іншых калектываў саюзных рэспублік, распачалі сяляне вёскі Вялікае Падлессе. Асабліва ўдала была выканана кадрыль двух пакаленняў, якую хор паўтарыў два разы. Вельмі спадабаліся глядачам песні «Нам праслава Масква падкараленне», «Падзяка Сталіну», «Дзівочыя прыпеўкі» і інш.

Тры тыдні ў Маскве былі адведзены мастацкаму абслугоўванню прапоўнічы сталіцы. Рад канцэртаў хор даў у клубах. Па запрашэнню абласных арганізацый калектыву выязджаў у падмаскоўныя гарады Пушкіна, Краснаармейск і Электрастал, дзе слухачы ўпершыню знаёміліся з творчасцю беларускага народа, яго песнямі і танцамі.

Асабліва паспяхова прайшоў канцэрт на заводзе ў Электрасталі. Тут прысутнічала больш тысячы чалавек. Рабочы калектыву цёпла прыняў хор і выказаў вялікую надзею за цікавую і эмістоўную праграму з беларускіх песняў і танцаў. За дні прабывання ў Маскве калектыву даў 12 канцэртаў, абслугоўваў дзiesiąты тысяч чалавек.

Канцэрты хора не прайшлі бясследна. Дом гуказапісу запрасіў хор у сваю студыю. На відэацыткі былі запісаны чатыры песні з рэпертуара: «Рэчанька», «Партызанская», «Песня замужыці» і «Лінійная жонка».

Святкаванне 30-годдзя Вялікага Кастрычніка ў Маскве, масавая народная дэманстрацыя, еўстрычы і прадстаўнікі грамадскіх і браціх рэспублік — усё гэта апрацавала на сялян выключнае ўражанне. У часе канцэртаў яны пазнаёміліся з прадстаўніцтвамі мастацтва Азербайджана, Кіргізіі, Эстоніі, наведвалі канцэрты вядомай украінскай капэлы «Думка», прысутнічалі на рэпетыцыях хора імя Пятніцкага, Чырвонасцяжнага ансамбля песні і пляскі Савецкай Арміі і ансамбля народнай песні і пляскі, якім кіруе Ігар Майсеў. Удзельнікі хора наведвалі музей Леніна, Трыцкоўскую галерэю, планатарый. У другі раз увесь калектыву пабыў у Маўзалеі Вядзіміра Ільіча Леніна.

Цяпер выдатны сялянскі хор распачаў работу па абслугоўванню выбаршчыкаў у час выбарчай кампаніі ў мясцовыя Саветы.

Днямі камітэт па справах мастацтваў пры Савецкім Міністраў ССРР і Усеагульны Дом народнай творчасці ўзнагародзілі хор вёскі Вялікае Падлессе за выступленні ў дні святкавання 30-годдзя Кастрычніка пачотнай граматай.

С. ВЯРШЫНІН.

Пімен ПАНЧАНКА СЛОВА ДА ПАЭТАЎ

Літучы рэпарцёр: падзея ў надзеі! Сягоння вымагае судзіць паэта. Прасторная зала паўночна людзей, Паэтам яшчэ не алетых.

Падсудны садзіць за бар'ерам адзін, Дзе музыка варту нясучы. Праблема паўночных дванаццаць гады. І так, пачынаецца суд.

Сілы пракурор расчыняе дасье, У яго акуратна падшыты: Вырба ў сьвязе, зара ў расе, Пучок з васількамі жыта.

Сурова прамову пачаў пракурор, Гартаў за падзеяў падзею. Дзежджых вобразуў жаласны хор Пачаў уздымаць з надзеяў.

«Жылі жураўлі, памлі жураўлі Пад сонцам ля воблачных вожай, А вы іх з нашага неба звалі — Усіх запёрлі ў вершы».

Ну раз, ну два, ну тры жураўлі. А потым глядзі ды любікі. А з вайшэ ласкі: дрозд-нівайд І рыфмамі спляжаны бусел.

Шмат скаргаў ад вор я маю такіх: Вы гвалтам хапач іх звыклі І кідаць зусім недарэчы ў радкі, Аж тым страцілі выгляд.

Калі не па плану дабро раздасі — Артыкул ёсць у законе. А вы пакінеце, хутка зусім Без струн усё філармоні!

Сасна — струна, яліна — струна, Праменні і тыя струны. Вы іх націгнулі без ліку — на нас, На рэкі, на райкі, на трыны.

За перамогу вялікай цаной Плацілі найлепшыя сэрцы. А баба Агала ў вас качырой Зышчыла роту меццаў.

У нашай краіне павага старым, Няхай адлучачы ў хаце. А вы з твора ў твор, ад зары да зары Дзядоў без сумленні цыгасце.

У іх-жа сьмяю і унукаў — борі! Праслаўце іх справы навікі. А трапіць моладзь да вас у тюр — Пачне рыдаць на жалейках.

Абознік жыцці! Ваш кожны радок Наісан не кроўю, а плаесняй. А трэба, каб звадалі раней, чым гудок, На працу, на подзвіг песняй.

Мы знаем, як кветкі цюццэ за сялом І шаласціць трысціні як. Нам трэба, каб палкае слова вілье Наперад думу людскія.

Таму патрабуе, шаюны суд, Прыняць мае заключэнне, Каб вызначыць кару... Чытач, я тут Павінен прасіць прабачэння.

Паэтаў не судзіць у нас: Такіх Не мае артыкулаў кодэкс. Я гэта пішу для вас, мастакі, Што дрэмлюць на ціхіх водах.

Для тых, хто паэмы свае апраўду У зношаным адзенне, Для тых, хто ўсёй веліччю не ачаду Нашата наступленія.

Даволі дробных пачуццяў і дзей! Даволі кніжнага браку! Давіце песняй вёскі людзей За камуніам у атаку.

Да трэцяй гадавіны з дня смерці Кузьмы Чорнага

Чым вышэй пісьменнік, таварыў В. Г. Вялікі, тым больш валежыць ён грамадству, сярод якога нарадзіўся, тым шчыльней звязана развіццё, напрамак і характар яго таленту з гістарычным развіццём грамадства. Гэтыя словы ў поўнай меры могуць быць аднесены да К. Чорнага, пісьменніка вельмінага даравання і яркай мастацкай самабытнасці. Усёй сваёй творчай працай К. Чорны паказаў, які невычарпальны магчымасці мастака, які жыўе думамі свайго народа.

З'яўленне ў друку першых твораў К. Чорнага адносіцца да 1923 года. З гэтага часу яго імя становіцца ўсё больш і больш вядомым шырокім колам чытачоў. Адапн за другім выходзіць у свет зборнікі яго апавяданняў: «Апавяданні» (1925), «Срэбра жыцця» (1925), «Падарозе» (1925), «Хвой гамоняць» (1926), «Пачуццё» (1926), «Вясельныя ночы» (1929) і інш. На кожным з гэтых зборнікаў ляжыць аднак адумлівага і шчырага жадання правінуць у глыбіню душы чалавека, раскрыць унутраны свет героя, яго думкі, настроі, перажыванні. Білісцучы зніўда чалавечай псіхалогіі, К. Чорны за 20 год сваёй напружанай творчай працы стварыў нямала цікавых вобразаў, якія пакінулі глыбокі след у беларускай літаратуры. Не абмяжоўваючы сябе вузкімі праблемамі, ён паклаў у аснову сваіх лепшых твораў самыя важныя этапы жыцця беларускага народа. Ад дробных апавяданняў ён пераходзіць да напісання буйных твораў — апавесці, раманаў, драм.

Да ліку апошніх адносіцца «Ліжон Бушмар» (1930), «Вясна» (1931), «Трэцяе пакаленне» (1935), «Люба Лук'янская» (1937), «Насечка» (1940). Ва ўсіх гэтых творах К. Чорны рукою спелата мастака раскрывае гісторыю барацьбы беларускага народа за набудову сацыялізму, за яго

перамогу над зычотнай сіламі мінулага. З невычарпнай іранічнасцю ў рамане «Трэцяе пакаленне» пісьменнік уласноў усю складанасць фарміравання сваямоцна новага чалавека, яго характару і псіхалогію на ўмовах сацыялістычнага будаўніцтва. Станоўчыя героі гэтага рамана поўны рашучаўці і непахіснасці перад любым выпрабаваннем, інтэрэсамі радкіма і народа — для іх вышэйшы сэнс жыцця.

Вялікамоўна даў узрадэння беларускага народа ў адзіную сямю ў 1939 годзе К. Чорны адзначыў выдатнай п'есай «Прынка». Аб галоўнай героіні гэтага твору — Ірышчы — аўтар пісаў, што «яна ёне толькі перажае драма, яна яшчэ як-бы сімвал усяго лёшлага, добрага і слаўнага, што жыве ў народзе, дзеля чаго патрэбна змагацца, што неабходна абароніць ад ворагаў народа».

Вялікай Айчынай вайна яшчэ больш абвастрыла ўвагу К. Чорнага да тэм геранічнай барацьбы беларускага народа ў Радзіму, за яе чэсць і свабоду. Кожны яго творыў, напісаны ў годы вайны, адзначаны вялікай палітычнай удумліваасцю, верай у магчымасці і неперажывальнасцю савецкага народа.

У зборніку апавяданняў «Вялікае сэрца» ў рамане «Вялікі дзень», у апавесці «Скітэўскі лес» К. Чорны паказаў незарную сілу савецкіх людзей у іх барацьбе з гітлераўскімі збойцамі і катэ. У іх пісьменнік даў багачэйшы матэрыял шматгранна і ўсебакова раскрыты, шэдэры на ўсё і сваёй і мастацка пераканальна асці.

Чалавек вялікага сэрца, пісьменнік рэаліст, К. Чорны ўсё сваё творчыя сілы увесіў у талент аддаў савецкаму народу, які пад кіраўніцтвам нашай мудрай партыі Леніна — Сталіна ператварыў Беларусь у адну з перадавых рэспублік ССР.

70-годдзе С. М. МЯЛКІХ

18 лістапада грамадскасць сталіцы віншавала члена-карэспандэнта Акадэміі навук Беларускай ССР, заслужанага дзеяча навукі, доктара медыцынскіх навук, дэпутата Вярхоўнага Савета БССР, прафесара Сяргея Міхеевіча Мялкіх з прычыны 70-годдзя з дня яго нараджэння і 45-годдзя навукова-даследчай і грамадскай дзейнасці.

Агульным сход Акадэміі навук БССР, які адбыўся ў актавай залі медінстытута, адкрыў прэзідэнт Акадэміі навук БССР Н. І. Грашчанкаў. З прамовай аб жыцці, навуковай і грамадскай дзейнасці прафесара Мялкіх выступіў сапраўдны член Акадэміі навук БССР акадэмік А. Я. Пракляпчук.

На імя юбіяра паступілі прывітанні ад Савета Міністраў БССР і ЦК КП(б)Б, Вярхоўнага Савета БССР, ЦК ЛКСМБ, Саюза пісьменнікаў БССР, рэдакцыі газеты «Звязда», ад медыцынскіх устаноў Мінска і Віцебска.

Выдатнага саветскага вучонага віншавалі сапраўдныя члены Акадэміі навук БССР Кайгародаў, Цігоў, Годнеў, Маркаў, прафесар Корчыц, прафесар Тамаркін, студэнт-выпускнік медінстытута Саўчанка, Блізня і іншыя.

Сяргей Міхеевіч атрымаў шмат віншавальных тэлеграм ад розных арганізацый, устаноў і асоб. З адказнай працаўдольнай выступіў цёпла сустраці прысутны юбіляр С. М. Мялкіх.

ВЕРШЫ П. БРОЎКІ НА РУСКАЙ МОВЕ

У бібліятэцы «Аганёк» надняў выйшла кніга вершаў Пятруся Броўкі на рускай мове. Сярод твораў, змешчаных у зборніку, першы «Каваль», «Падарунак», «Маланка», паэма «Хлеб», за якію П. Броўка атрымаў Сталінскую прэмію, і інш.

Пераклад твораў зроблены Дзмітрыем Осіным. Тираж кнігі — 150.000 экзэмпляраў. Ёй прададзены невялікі артыкул, якім падарожжа кароткія біяграфічныя весткі пра паэта.

Па слядах нашых выступленняў

„Адсутнасць павагі да слухача“

Пад такім заглаўкам у № 41(636) надрукаваны артыкул П. Фралова аб музычным радмёвешчанні.

У адказ на гэты артыкул старшыня Радмёкамітэта пры Савецкім Міністраў БССР тав. Падбарэскі наведаніў наступнае:

«Артыкул, змешчаны ў газеце «Літ» ад 11-га кастрычніка 1947 года пад назвай «Адсутнасць павагі да радмёслухача», абмеркаваны рэдакцыйнай нарадзе радмёкамітэта.

Нарада прызнала крытыку музычнага паводжання Радмёкамітэта, паданую ў артыкуле, у асноўным правільнай.

Зараз наменаны мерапрыемствы па лепшанню музычнага вясчання. 20-лістапада план работы аддзела музычнага абмяркоўвання на Мастацкім савете Радмёкамітэта. Намечаны мерапрыемствы па пашырэнню тэматкі і павышэнню якасці перадач выканаўцамі-салістамі, урам і аркестрам.

У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР

19 лістапада адбылося арганізацыйнае паседжанне секцыі перакладчыкаў. На паседжанні былі абмеркаваны мерапрыемствы па азнаёмленню шырокіх кол чытачоў з новымі творамі літаратур братніх народаў ССРР і новымі творамі славянскай літаратуры.

Было абрана «Бюро секцыі ў складзе А. Зарыцкага, Ул. Шахаўна і В. Міламанова.

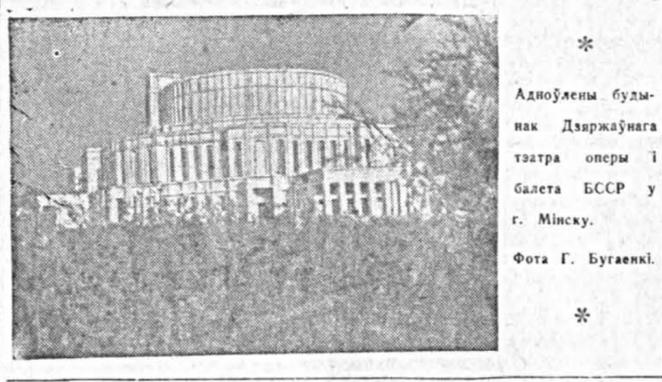
На бліжэйшым паседжанні вырашана абмеркаваць новыя пераклады на беларускую мову: А. Пупкіна «Яўгені Анегіс», выбранных твораў І. Тургенева і «Гора ад розуму» А. Грыбэдава.

Секцыя дзіцячай літаратуры абмеркавала аповесць для дзяцей «Самыя юныя» малядога аўтара І. Сіўцова. Аповесць напісана на матэрыялах партызанскага жыцця і пакідае станоўчае ўражанне.

Аўтар вядомага ўменнем пабудавачы цікавы сюжэт, разумее дзіцячую псіхалогію, адзначылі пісьменнікі Я. Маўр, А. Якімовіч, У. Карпаў, М. Гамолка. Але ён яшчэ слаба валодае мовай, асабліва лексікай. У апавесці сустракаюцца нежыццёвыя дэталі, якія заслабляюць галоўную сюжэтную лінію.

Усе згадзіліся на тым, што твор патрабуе вначай літаратурнай праці.

Аповесць «Самыя юныя» будзе надрукавана ў часопісе «Польмя».

Адноўлены будынак Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР у г. Мінску. Фота Г. Бугаенкі.

Н. БЯРЭЗІНСКІ

Ваенныя злачынцы пад абаронай міжнароднай рэакцыі

Генеральная Асамблея Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у рэзалюцыі ад 13 лютага 1946 года рала членам Арганізацыі неадкладна ўжыць усё неабходныя захады для таго, каб ваенныя злачынцы былі прышаваны і высланы ў краіны, дзе былі праведзены іх вядомыя злачынствы, да суда і пакарання ў адпаведнасці з законам гэтых краін». Адначасова Асамблея заклікала дзяржавы, якія не ўваўляюцца членамі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, працаваць тую-ж самую справу.

Цэнныя сілы імперыялістычнай рэакцыі замест ажыццяўлення гэтай рэзалюцыі, замест выкарэння ваенных злачынцаў актывізуецца іх дзейнасць не толькі ў заходніх зонах Германіі і Аўстрыі, але і ў краінах новай дэмакратыі: Польшчы, Румыніі, Югаславіі і Балгарыі.

Яны ўсялякімі сродкамі імкнуча перашкоджаць аргументаваным дэмакратычным сіла, арыяноўца пасляваеннае супрацоўніцтва нацый і пагражаюць новай вайной. У ажыццяўленні сваіх вядомых мэт яны аўляюцца ў адно цэлае са злымі членамі вайны і садзейнічаюць фашысцкаму падволю.

Заходнія зоны Германіі перапоўнены нацысцкай арганізацыяй, у якіх міжнародныя рэакцыя рхмуць кадры «Пятай калоны». Тут галаварэзы розных масцей на-равейшаму творча свае чорныя справы. У Нюрнбергу арудуе фашысцкая «падоўжальная група» «Акт-унд-Акт», у Баварыі і Рэйнскай вобласці — «Эдэльвейс етаранне» і «Банда чорнай дарогі», у Шлезвіль-Гальштэйне — «Тайны сіюз Ірм Грэў», у Раштаце — «Рэдыкальныя жыхары» і г. д.

камітэт» у Найштаце дзейнічаюць фашысты Грэсберг, Сілінш, Нейманіс, Жаніс Штольц, якія займалі адказныя пасады ў «СД» і другіх нямецкіх установах. «Камітэтам» кіруе в горада Даймвальдзе «Латвійскі нацыянальны совет», узначальваемы буйнымі гітлераўцамі Вайдземанісам і Берыашам. Яны карыстаюцца паслугамі «добрых дзядзюшкаў» з Англіі і ЗША. Па англійскіх і амерыканскіх ліцэнзых выдаюць 25 газет і часопісы, перапоўненых зварнай антысавецкай прапагандай. Такія-ж правакатары дзейнічаюць і ў «Эстонскім Цэнтральным прадстаўніцтве» ў г. Гэсельгеге (амерыканская зона), падпарадкаваным «Цэнтральнаму Балтыцкаму Савету», які знаходзіў прытулак у англійскай зоне.

У горадзе Мюнхене арудуе «Беларускі нацыянальны камітэт», на чале якога стаць не толькі вяртаннікі і ворагі беларускага народа, але і ваенныя злачынцы — Кветко, Лаўковіч і Епіфаненка. Яны служылі ў час нямецкай акупацыі ў фашысцкай паліцыі ў г. Бабруйску і вяртаннікі расправы над мірным насельніцтвам.

У горадзе Рэтэнсбурзе дзейнічае «Беларускі камітэт», які ўзначальвае ваенны злачынца Вініцкі. У весту гэтага камітэта ўваходзіць значная колькасць асоб, якія тварылі шматлікія злачынствы супроць беларускага народа.

Акупацыйныя ўлады заходніх зон Германіі замест суровага пакарання нямецкіх нацстаў дзейнічаюць на прычыну: «смаленскіх вешаюч», якіх адпускаяюць», абліжаму ўсялякімі сродкамі іх чорныя справы.

Фабрыкант Топ в горада Оберурзель быў аднесены да групы малавядомых пра-

таваных, не глядзячы на тое, што на судзе ён пагражаў: «Настане час, калі ўсё будзе інакш». Былы ўпаўнаважаны расведслужбы германскіх узброеных сіл Карл Хілер прыгавораны толькі да штрафу ў дзве тысячы марак. Член гітлераўскай партыі з 1933 года дырэктар фабрыкі Нейшэртэ а г. Фундла, які ў часе вайны трымаў на сваім прадпрыемстве тысячы замежных рабочых, «выкупіў» сваю вину штрафам у дзве тысячы марак, а «фюрэра» ваеннай прамысловасці Бейнгера прызналі толькі «спадарожнікам» і прысудзілі да штрафу ў паўтары тысячы марак. Фабрыкант Рокельс з Альсфельда з'яўляўся актывістам СС і членам многіх гітлераўскіх арганізацый. Ён ахвяраваў гітлераўскай партыі 60 тысяч марак. У прыгаворы камісіі на дэнацыфікацыі ад 5 жніўня 1946 года было сказана: «Рокельс аднесці да групы спадарожнікаў і прыгаворыць да выплаты двух тысяч марак. Супроць аднаўлення яго ў якасці ўладальніка прадпрыемства супраціўляцца няма». Мясцовыя органы Ганновера і Вестфалі з'яўляюцца ў поўным сэнсе зборным пунктам ваенных злачынцаў: вядомы гестапавец, член фашысцкай партыі з 1933 года, палкоўнік Бернд прызначаны начальнікам паліцыі Дортмунда. Крымінальнай паліцыя асобных раёнаў Ганновера кіруюць штурмфюреры СС і супрацоўнікі СД.

На працягу двух год урад Югаславіі патрабуе арышта і выдчы 950 найбольш злосных злачынцаў і колбаранцыстаў, якія знаходзяцца ў Італіі. Амерыканскія і англійскія акупацыйныя ўлады ўхіляюцца ад выдчы іх, або з'яўляюць энергічна пратэсты. У лепшым выпадку яны перададу італьянскаму ўраду тым функцыі, якія законана належыць толькі югаслаўскім уладам і гэтым не толькі парашуць саюзніцкі абавязанасці, але і зневажаюць народы Югаславіі. Пачасціліся таксама выпадкі «бегства» гэтых злачынцаў у Італіі ў Паўднёвую Амерыку. У ліку іх «уцаккі» чэтыкі, якія акрамя злачынстваў, праробленых у часе вайны, удзельнічалі ў забойстве прадстаўніцка Югаславіі ў Нешапіль Віцко Глунчэка.

Не лепшае становішча і ў французскай зоне Аўстрыі. У Інсбургу да гэтага часу арудуе фашысцкі югаслаўскі «Нацыянальны камітэт». Былы палкоўнік Случыч, які лічыцца ў спісах югаслаўскіх ваенных злачынцаў, прызначы французскімі акупацыйнымі ўладамі, як прадстаўнік перамешчаных асоб. У лагеры «Марк Паугаў» амерыканцы трымаюць і не выдаюць генерала Бранчца. Са 109 вяртанніцаў, сярод якіх ёсць і былыя міністры, Югаславіі выдадзена за два гады толькі 24.

У французскай арміі знаходзіцца былы міністр кабінета Мусаліні і член былага фашысцкага савета Італіі Джузепе Батаі. Замест пакарання яму выдалі «Французскі ваенны крыж».

Галоўнакамандуючы брытанскімі ўзброенымі сіламі Цэнтральнага Сярэднямор'я генерал-лейтнант Гардін замяніў смротнага прыгаворы лажыццёвым зняволеннем фельдмаршалу нямецкай арміі Кесельрыngu, генералам фон-Макензена і Мельшэру.

Амерыканскія акупацыйныя ўлады Германіі стварылі курортныя ўмовы ў адной з гасцініц Мюнхена былому стат-сакратару міністэрства замежных спраў Германіі Гаусу. Тут-жа і ў такіх самых умовах знаходзіцца былы штатны інспектар прускай паліцыі, а пазней прэзідэнт Кельна Дайльс і гітлераўскі канструктар самалётаў Месершмідт. Завяды фашыст, кіраўнік павітэрычнага газетнага канцэра з 1919 года арганізатар «Сталёвага шэма» і нямецкай «Народнай партыі», прадстаўнік мананалістычнага капітала Альфрэд Гугенберг сумесна са сваімі саўдзельнікамі — Крупам, Сіменсам, Данкельбахам, Пфэрденгесам, Пейнгенам і Вітэльбенам, знаходзяцца на волі і пільнаму новаму інтрыг супроць дэмакратыі і супроць міра.

Перамешчаныя савецкія грамадзяне ніяк не могуць вярнуць на радзіму з Германіі і Аўстрыі. Ім не дазваляюць звязцца з савецкімі ўладамі. Наадварот, іх усялякімі сродкамі імкнуча пераправіць у другія краіны. Газета «Трыбуна Папуляр» наведвала, што «звыш 300 перамешчаных асоб савецкага грамадзянства завербаваны бра-

зільскай камісіёй у лагерах «Сан Мартын» і «Спітал» для адпраўкі ў Бразілію».

Ваенныя злачынцы, збойцы і вёсцёўнікі не жадаюць пакідаць канцэнтрацыйных лагераў у заходніх зонах акупацыі, бо там ім створаны ўмовы, падобныя да закрытага санаторыя або курорта. Яны атрымоўваюць дваіныя пайкі, пасылкі, аслабляюцца ад работы, служаць кваліфікаваным лектарам і дакладчыкаў. Таму не здзіўляе рэзкі кантраст паміж худымі творами вольных немцаў, якія ахоўваюць лагерь, і «зняволенымі» злачынцамі, якія маюць выгляд адкормленых баксёраў цяжкай вагі. Тут ёсць і паштовае аддзяленне, дзе прымаюцца і адпраўляюцца тэлеграмы, нехапае толькі міжнароднага тэлефона. Такі парадак у адным з лагераў заходніх зон — Дармштацкім.

Гэтыя злачынцы пры набліжэнні суда бегсперашкодна пакідаюць лагерь. Так было з шэфам Дарм